

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОГОВІРНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

У статті проаналізовано процес формування договірно-правового механізму співробітництва України з ЄС у 1990-х рр., у результаті чого зроблено висновок про характер співробітництва між Україною та ЄС до завершення періоду формування державної політики України на європейську інтеграцію.

Ключові слова: договірно-правовий механізм, європейська інтеграція, формування державної політики, співробітництво, угода, Україна, Європейський Союз.

В статье проанализирован процесс формирования договорно-правового механизма сотрудничества Украины с ЕС в 1990-х гг., в результате чего сделан вывод о характере сотрудничества между Украиной и ЕС до конца периода формирования государственной политики Украины на европейскую интеграцию.

Ключевые слова: договорно-правовой механизм, европейская интеграция, формирование государственной политики, сотрудничество, соглашение, Украина, Европейский Союз.

The paper analyzes the process of establishing the legal mechanism of Ukraine's cooperation with the EU in the 1990s, resulting in the conclusion about the nature of cooperation between Ukraine and the EU before the end of the period of formation of Ukraine's state policy towards European integration.

Key words: legal and agreement mechanism, European integration, formation of public policy, cooperation, agreement, Ukraine, European Union.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У зв'язку з тим, що починаючи з 1990-х рр. відбувалося формування і реалізація державної євроінтеграційної політики України, актуальним є аналіз процесу формування договірно-правового механізму співробітництва України з ЄС у 1990-х рр. для розуміння характеру співробітництва між Україною та ЄС до завершення періоду формування державної політики України на європейську інтеграцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор. Аналіз становлення договірно-правових відносин між Україною та Європейським Союзом було зроблено в роботах вітчизняних учених з юридичних наук: Я. Костюченка, О. Лаби, М. Микієвича, В. Муравйова, Н. Сюр та інших, а також з політичних наук, наприклад, О. Ковальової та В. Копійки, Р. Філоненко тощо.

Виділення невирішених раніше аспектів загальної проблеми, яким присвячується стаття. Хоча вітчизняні вчені з юридичних, політичних наук та державного управління приділяли увагу аналізу формування правових

засад співпраці, партнерства та інтеграції України та ЄС, існує потреба в детальному дослідженні договірно-правових основ співробітництва ЄС та України в науці державного управління як одного з головних механізмів становлення співробітництва України та ЄС і формування засад державної політики України на європейську інтеграцію.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз формування договірно-правового механізму співробітництва України та ЄС як одного з головних елементів формування державної політики України на європейську інтеграцію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Торгово-економічні відносини Європейського Співтовариства та України після отримання Україною незалежності будувалися на основі Угоди про торгівлю й співробітництво, яка була підписана між ЄС та СРСР і відповідно була успадкована Україною та іншими колишніми республіками після розпаду Радянського Союзу. Кандидат політичних наук Р. Філоненко підкреслював, що «формування договірних відносин ЄС – Україна і визначення її місця в східній політиці Брюсселя були дещо іншими, ніж із державами Центральної та Східної Європи» [12, с. 13-14]. Так, держави цього регіону після закінчення «холодної

війни» і перших вільних виборів 1989-1990-х рр. почали формувати свої зовнішньополітичні пріоритети, проголосивши «повернення до Європи» основним напрямом зовнішньої політики, а з 1991 р. ЄС почав підписувати з ними так звані «Європейські угоди» (або ж асоційовані угоди).

Українська Радянська Соціалістична Республіка ще в Постанові Верховної Ради УРСР «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин» від 25 грудня 1990 р. визначила зовнішньополітичною метою «забезпечення безпосередньої участі України в загальноєвропейському процесі та європейських структурах» [1, с. 2] Національна самоідентифікація України як європейської держави була задекларована 5 грудня 1991 р. у Зверненні Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» у зв'язку з підтвердженням на референдумі Акта проголошення незалежності України [1, с. 1]. Мета вже незалежної української держави, що полягала у співробітництві з ЄС й отриманні в перспективі членства в ЄС, отримала законодавче закріплення в Постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. У ній зазначалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах. З метою підтримання стабільних відносин із Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації» [8]. Крім того, у Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. в абзаці п'ятому частини другої статті 8 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2411-VI від «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» 01.07.2010) йдеться про «набуття членства у Європейському Союзі при збереженні добросусідських відносин і стратегічного партнерства з Російською Федерацією, іншими країнами Співдружності Незалежних Держав, а також з іншими державами світу» [9].

Готуючись до підписання та ратифікації Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС (далі – УПС), українська сторона створювала правові засади співробітництва. Так, було видано такі Указ Президента України, як: «Про Міжвідомчий комітет України у справах Європейських Співтовариств» (28 серпня 1993 р.), «Про заходи щодо вдосконалення співробітництва України з Європейським Союзом» (7 лютого 1995 р.), «Про заходи щодо вдосконалення механізму взаємодії з Європейським Союзом та його виконавчими органами» (21 квітня 1997 р.). Урешті-решт, «з метою здійснення стратегічного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом, забезпечення входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір, удосконалення механізму співробітництва України з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) та на забезпечення виконання Угоди про партнерство та

співробітництво, підписаної між Україною і Європейським Союзом 16 червня 1994 р.» [6] Президент України видав Указ «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)» 24 лютого 1998 р.

Базовим документом, який визначав правовий механізм двостороннього співробітництва між Україною і ЄС, була УПС. Хоча вона була підписана між Україною і Європейським Союзом 16 червня 1994 р., УПС набула чинності лише 1 березня 1998 р. після того, як була ратифікована парламентами всіх держав-членів ЄС.

УПС встановила Партнерство між Співтовариством і його державами-членами з одного боку та Україною з іншого боку. Цілями такого Партнерства було визначено: «забезпечення у відповідних рамках політичного діалогу між Сторонами, який сприятиме розвитку тісних політичних відносин; сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин між Сторонами і, таким чином, прискоренню їхнього сталого розвитку; створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва; підтримка зусиль України по зміцненню демократії і розвитку її економіки та завершенню переходу до ринкової економіки» (Стаття 1 Угоди) [10].

Як відзначає кандидат юридичних наук Н. Сюр, певні положення УПС містили зобов'язання нашої держави, спрямовані на створення правової бази для регулювання співробітництва з ЄС. Ця вчена у своїй кандидатській дисертації «Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження» наголошувала, що «інтеграційні процеси не можуть здійснюватись механічно, вони потребують вдосконалення, узгодження і приведення національного законодавства України до норм та стандартів Європейського Союзу і створення таким чином правової та інституційної бази співробітництва між нашою державою і ЄС» [11, с. 7]. У той же час доктор юридичних наук М. Микієвич зауважував, що УПС, «як і інші угоди, в яких Співтовариство є стороною, складають інтегральну частину його права, так само як його загальну правову систему. Із цього випливають вимоги сумісності та однаковості застосування у всьому Співтоваристві таких угод» [4, с. 31-32].

Аналізуючи характер даної угоди, вітчизняні доктори юридичних наук М. Микієвич та В. Муравйов віднесли УПС до категорії «змішаних угод» [4, с. 31; 5, с. 13]. Відтак, «відповідно до права Союзу, вона має характер двосторонньої угоди, оскільки такими вважаються угоди, що стосуються торгівлі та співробітництва, або угоди про асоціацію, які укладаються між Співтовариством та його членами, з одного боку, і даною третьою країною, з іншого. Оскільки право

Співтовариства походить від міжнародної правової системи, то воно має бути інкорпоровано в національну правову систему кожної держави-члена» [4, с. 31]. Власне через те, що УПС відноситься до категорії «змішаних угод», міжнародні договори щодо реалізації УПС можуть укладати також і держави-члени ЄС [5, с. 13].

Щодо перспектив членства України в ЄС, то, хоча УПС визначала правові засади та форми співпраці України з ЄС, однак, як наголошує доктор юридичних наук М. Микієвич, «особливістю її є те, що в ній немає посилань на європейську інтеграцію, що взагалі характерно для угод про партнерство» [4, с. 32]. Натомість Угода включала далекосяжні взаємовигідні зобов'язання сторін, виходячи з їх «бажання встановити тісні стосунки, побудовані на існуючих історичних зв'язках між ними» [4, с. 32]. Схожу до М. Микієвича характеристику УПС надає й доктор політичних наук В. Копійка. Він зауважує, що УПС являє собою «звичайну модернізовану форму стандартних торговельних угод, що лежать на досить низькому рівні договірних відносин ЄС з третіми країнами і не передбачають встановлення будь-яких преференцій» [2, с. 15]. На його думку, «універсальний характер УПС, відсутність диференційованого підходу до Нових Незалежних Держав (далі – ННД) та бажання ЄС змістити в УПС акценти більше на питання політичного співробітництва, залишивши економічне співробітництво на другому плані, свідчило про другорядне значення для ЄС відносин з ННД» [2, с. 15]. Більш того, враховуючи невідготовленість і незначну успішність держав ННД в проведенні внутрішніх постсоціалістичних реформ, на переконання В. Копійки, ЄС на той момент не розглядав подальшої перспективи відносин у тому числі з Україною ні в практичній, ні в теоретичній площині [2, с. 15]. Доктор політичних наук О. Ковальова, констатує відсутність диференційованого підходу до держав-партнерів з боку політичних інститутів ЄС, наголошувала на тому, що угоди про партнерство і співробітництво були укладені ЄС з такими державами, перспектива членства яких була невизначеною або не проголошувалась пріоритетом розвитку. Вона пропонувала оцінювати цю форму відносин ЄС з такими державами в контексті спільної зовнішньої політики ЄС щодо пострадянських країн, співробітництво з якими, за оцінкою ЄС, ускладнювалося високим ступенем політичних ризиків через нестабільну політичну й економічну ситуацію на пострадянському просторі. УПС були укладені з більшістю нових держав, що виникли на території колишнього СРСР, крім країн Прибалтики, проте лише Україна, Молдова і Грузія заявили про намір набутти членства в Євросоюзі. Отже, «політичний зміст УПС обмежений насамперед тим, що договір не містить положень щодо перспективи асоційованих відносин з ЄС» [1, с. 13], на переконання О. Ковальової. Тобто, очевидно, що положення УПС, відповідно до характеру угод про

партнерство, не містили перспектив членства України в ЄС, або ж навіть поступової глибокої інтеграції України до ЄС.

Не можна не оминати увагою також й інші характеристики вітчизняних науковців щодо змісту УПС. Як відзначає доктор юридичних наук В. Муравйов, УПС містить відносно невелику кількість чітко визначених зобов'язань для наступної імплементації, а рамковий характер угоди передбачає імплементацію її положень за допомогою укладання сторонами інших міжнародних угод [5, с. 13]. Доречно звернути також увагу на те, що правові засади співпраці між Україною та ЄС не обмежувалися лише УПС, а також включали інші документи, що були ухвалені після набуття чинності УПС: укладені міжнародні угоди з ЄОВС та Євратомом, акти Євросоюзу з реалізації Спільної стратегії тощо.

Відзначимо й Спільну стратегію Євросоюзу щодо України від 1999 р., що зафіксувала визнання європейських прагнень України. Цей документ можна вважати відповіддю ЄС на «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу», затверджену 11 червня 1998 р. Указом Президента України.

Стратегія інтеграції України до ЄС була затверджена з «метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до ЄС, забезпечення всебічного входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття Україною членства у ЄС» [7]. Доктор політичних наук О. Ковальова відзначила, що ідеї вітчизняних політологів щодо місця і ролі України в сучасній Європі склали основу Стратегії інтеграції до ЄС» [1, с. 1]. Як зазначається в Стратегії, національні інтереси нашої держави потребують утвердження України як впливової європейської держави, а також повноправного члена ЄС. Більш того, отримання Україною статусу асоційованого члена ЄС визначалося головним зовнішньополітичним пріоритетом України в середньостроковому вимірі і повинно було співвідноситися в часі з набуттям повноправного членства в ЄС державами-кандидатами, які мають спільний кордон з Україною [7]. Однак, як відомо, завдання отримання асоційованого членства в ЄС Україною в середньостроковій перспективі в період вступу до ЄС держав Центральної та Східної Європи у 2004 та 2007 рр. не було досягнуто.

Зважаючи на мету отримання Україною асоційованого членства в ЄС, Стратегія інтеграції України до ЄС визначала основні пріоритети діяльності органів виконавчої влади на період до 2007 р. Передбачалося, що протягом цього часу (з 1998 до 2007 р., тобто майже за десятиліття) мали б бути створені передумови, необхідні для набуття Україною повноправного членства в ЄС. Внутрішнє забезпечення процесу інтеграції України до ЄС Стратегія покладала на вищий, центральні та місцеві органи виконавчої влади України у співпраці з органом законодавчої влади,

відповідними органами місцевого самоврядування. Керівництво стратегією інтеграції України до ЄС здійснює Президент України, а Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію Стратегії інтеграції України до ЄС [7] (останні положення включені на підставі Указу Президента № 929/2011 від 27.09.2011).

Крім того, Стратегія визначала основні напрями інтеграційного процесу України: 1) адаптація законодавства України до законодавства ЄС, забезпечення прав людини; 2) економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною і ЄС; 3) інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки; 4) політична консолідація та зміцнення демократії; 5) адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС; 6) культурно-освітня і науково-технічна інтеграція; 7) регіональна інтеграція України; 8) галузева співпраця; 9) співробітництво у галузі охорони довкілля [7].

Треба відзначити, що доктор політичних наук О. Ковальова у своїй докторській дисертації на тему «Українська політика щодо євроінтеграційних процесів», захищеній у 2004 р., вважала затвердження Указом Президента України Стратегії інтеграції України до ЄС моментом «офіційного проголошення євроінтеграції пріоритетом державного розвитку» [1, с. 15], а також завершенням «тривалого, з огляду на динамізм суспільно-політичних змін у 1990-х рр., періоду багатовекторної зовнішньої політики» [1, с. 18]. Погоджуючись з думкою цієї дослідниці, вважаємо затвердження Стратегії завершенням періоду формування державної політики України на європейську інтеграцію.

Варто також враховувати те, що правові передумови для застосування положень права ЄС у правопорядку України в цілому створила Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р., а також інші законодавчі акти. Звернімо увагу на те, що міжнародні договори, які ратифікувала Україна, є частиною національного законодавства та обов'язковими до виконання. Відповідні положення закріплені в статті 9 Конституції України. Однак, проведений доктором юридичних наук В. Муравйовим аналіз законодавства України свідчить про те, що воно не дає чіткої відповіді на питання щодо статусу положень міжнародних угод у внутрішньому правопорядку України. Відповідно, це стосується і УПС. Більш того, він звертає увагу на те, що ні в Конституції України, ні в інших законодавчих актах нашої держави не згадуються акти міжнародних організацій, однак їх значення у правовому регулюванні міжнародного співробітництва у сфері економічних питань постійно зростає. Також в Україні не достатньо розвинута практика застосування норм міжнародного права національними судовими установами через відсутність відповідного механізму. Звідси, як підсумовує В. Муравйов, створення правових засад для інтеграції України у ЄС вимагає, окрім іншого, вирішення на національному рівні проблеми вибору засобів реалізації нашою державою міжнародних зобов'язань [5, с. 13].

Більш того, на етапі формування договірно-правового механізму співпраці України та ЄС почала створюватися й відповідна інституційна система, яка включала центральний орган виконавчої влади (Міністерство юстиції), так і посадових осіб державного управління, які визначали процеси, в тому числі, і правової інтеграції України до ЄС. При цьому УПС займала центральне місце в загальній інституційно-правовій системі співробітництва України та ЄС. Як зауважувала Н. Сюр, невинувато другорядну роль у процесі правової інтеграції України до ЄС, на жаль, відігравала Верховна Рада України, хоча саме законодавчій гілці влади належить право й обов'язок приймати закони, у той час як іншим суб'єктам державного управління надається тільки право законодавчої ініціативи [11, с. 7-8].

Отже, процес інтеграції України до ЄС, що розпочався із набуттям нашою країною незалежності, на думку кандидата юридичних наук Н. Сюр, обумовив необхідність створення у внутрішньому правопорядку України відповідних правових приписів для його здійснення, що і було започатковано УПС між Україною та ЄС [11, с. 7]. Тим не менш доктор юридичних наук В. Муравйов стверджував у результаті аналізу цих правових засад співпраці України та ЄС, що серцевиною партнерства між двома сторонами на той час залишалися саме торговельні відносини [5, с. 13].

Зрештою доречно також звернути увагу на періодизацію формування міжнародно-правового співробітництва між Україною та ЄС, яку запропонувала у своєму кандидатському дослідженні з юридичних наук О. Лаба. Вона виділила три етапи міжнародно-правового співробітництва між Україною і ЄС у 1990-х рр. На її думку, перший етап – з отримання Україною незалежності в 1991 р. і до набрання чинності в 1996 р. Тимчасової угоди з питань торгівлі і питань, пов'язаних з торгівлею – характеризувався тим, що відносини між Україною та ЄС регулювали положення укладеного в 1989 р. Радянським Союзом договору про комерційне та економічне співробітництво з Європейським Економічним Співтовариством та Євратомом. Другий етап ґрунтувався саме на укладеній у 1994 році УПС. При чому ця дослідниці відзначає, що Україна стала першою новою незалежною державою, яка уклала таку угоду, хоча її тривала ратифікація державами ЄС дозволила угоді вступити в дію лише у 1998 р. Це стало причиною того, що на другому етапі співробітництва між Україною та ЄС було сконцентровано головним чином на розвитку економічних або торговельних відносин без практичного звернення на проблеми правової інтеграції права України до права ЄС. Третій же етап розпочався після набуття чинності УПС, і він характеризується вже розширенням співробітництва сторін на достатньо широкий спектр відносин, включаючи і сферу зближення правових систем [3, с. 17], на переконання О. Лаби у результаті проведеного кандидатського дослідження на тему «Право Європейського Союзу та право

України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991-2004 рр.)».

Висновки. У результаті аналізу формування договірно-правового механізму співробітництва України з ЄС можна зробити такі висновки. Базовим документом, який визначав правовий механізм двостороннього співробітництва між Україною і ЄС, була УПС, що була підписана у 1994 р., ратифікована Верховною Радою України теж у 1994 р., однак набула чинності тільки у 1998 р. після того, як була ратифікована парламентами всіх держав-членів ЄС. Разом із тим, положення УПС не містили перспектив членства України в ЄС, а перш за все були направлені на розвиток

торгівельних відносин, а також політичного діалогу між сторонами. Власне прагнення отримання членства в ЄС були проголошені Україною і визнані ЄС вже після ратифікації УПС, тобто в кінці 1990-х рр. разом із затвердженням Указу Президента України «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» 11 червня 1998 р., що можна вважати завершенням періоду формування державної політики України на європейську інтеграцію.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у аналізі механізмів ведення регулярного політичного діалогу між Україною та ЄС відповідно до положень УПС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальова О. О. Українська політика щодо євроінтеграційних процесів : автореф. дис... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Олена Олексіївна Ковальова ; НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. – К., 2004. – 32 с.
2. Копійка В. В. Теоретичний та практичний виміри розширення Європейського Союзу : автореф. дис... д-ра політ. наук : 23.00.04 / Валерій Володимирович Копійка ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 49 с.
3. Лаба О. В. Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991 - 2004 рр.) : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Оксана Василівна Лаба ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2005. – 21 с.
4. Микієвич М. М. Правові засади організації та діяльності Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки : автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Михайло Миколайович Микієвич ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького. – К., 2007. – 40 с.
5. Муравйов В. І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.11 / Віктор Іванович Муравйов ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 38 с.
6. Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) [Електронний ресурс] ; Указ Президента України від 24.02.1998 № 148/98 // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [Електронний ресурс] ; Указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98 // Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=615%2F98>.
8. Про основні напрями зовнішньої політики України. Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 № 3360-ХІІ [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3360-12>. – Назва з екрану.
9. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003 № 964-ІV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>. – Назва з екрану.
10. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Угода, Протокол, Міжнародний документ від 14.06.1994. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012. – Назва з екрану.
11. Сюр Н. В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу : теоретико-правове дослідження : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Наталія Вікторівна Сюр ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2006. – 20 с.
12. Філоненко Р. Ю. Європейська інтеграція України в контексті її відносин з Російською Федерацією : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Роман Юрійович Філоненко ; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. – К., 2008. – 19 с.

Рецензенти: Штиршов О. М., к.держ.упр.;
Дерега В. В., к.політ.н., доцент.

© Палагнюк Ю. В., 2013

Дата надходження статті до редколегії 13.05.2013 р.

ПАЛАГНЮК Юліана Вікторівна – к.політ.н., доцент, докторант кафедри державної політики та менеджменту Інституту державного управління ЧДУ імені Петра Могили.

Коло наукових інтересів: механізми співпраці між Україною та ЄС на законодавчому рівні.